

Arolygiaeth Ei Fawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru
His Majesty's Inspectorate for Education and Training in Wales

Adroddiad ar
Ysgol Gynradd Llangain

Llangain
Sir Gaerfyrddin
SA33 5AE

Dyddiad yr arolygiad: Mehefin 2024

gan

**Estyn, Arolygiaeth Ei Fawrhydi dros Addysg
a Hyfforddiant yng Nghymru**

Cynhaliwyd yr arolygiad hwn fel rhan o dreialon trefniadau arolygu newydd. O ganlyniad, gallai'r adroddiad hwn fod â fformat ychydig yn wahanol i adroddiadau cyhoeddiedig eraill ar gyfer darparwyr yn y sector.

Ynglŷn ag Ysgol Gynradd Llangain

Enw'r darparwr	Ysgol Gynradd Sirol Llangain
Awdurdod lleol	Cyngor Sir Gâr
Iaith y darparwr	Cymraeg
Cymeriad crefyddol	
Nifer y disgyblion ar y gofrestr	43
Disgyblion o oedran ysgol statudol	29
Nifer yn y dosbarthiadau meithrin	8
Canran y disgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim dros gyfartaledd o dair blynedd (Canran genedlaethol y disgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim dros gyfartaledd o dair blynedd yn y sector Cynradd yw 23.7%)	18.9%
Canran y disgyblion y nodwyd bod ganddynt anghenion dysgu ychwanegol (a) (Canran genedlaethol y disgyblion y nodwyd bod ganddynt anghenion dysgu ychwanegol yn y sector Cynradd yw 13.2%)	17.2%
Canran y disgyblion sy'n siarad Cymraeg ar yr aelwyd	34.5%
Canran y disgyblion sy'n siarad Saesneg fel iaith ychwanegol (categoriâu A-C)	*
Dyddiad penodi'r pennaeth	19/02/2024
Dyddiad yr arolygiad blaenorol gan Estyn (os yw'n berthnasol)	08/03/2016
Dyddiad dechrau'r arolygiad	03/06/2024

Daw'r data hwn o ddata mwyaf diweddar y Cyfrifiad Ysgol Blynyddol ar Lefel Disgybl. Efallai y byddant ychydig yn wahanol i'r hyn a arsylwyd yn ystod yr arolygiad.

Mae gwybodaeth ychwanegol ar gael o wefan Llywodraeth Cymru, Fy Ysgol Leol: [Fy Ysgol Leol \(gov.wales\)](https://gov.wales)

- a. Mae'r term 'anghenion dysgu ychwanegol' yn cael ei ddefnyddio i ddisgrifio disgyblion sydd ar gofrestr AAA/ADY yr ysgol

Crynodeb

Mae Ysgol Gynradd Llangain yn gymuned ddysgu hapus a chroesawgar, sy'n gosod sylfaen gadarn i ddisgyblion ddatblygu eu medrau sylfaenol. Mae disgyblion yn ofalgar ac yn ystyriol o'i gilydd, sy'n cyfrannu at yr awyrgylch teuluol. Mae staff yn gwrandao'n ystyriol ar ddisgyblion os oes ganddynt bryderon, gan feithrin ymdeimlad o barch a chwarteisi at eraill. O ganlyniad, mae ymddygiad bron bob disgybl yn dda iawn.

Mewn cyfnod byr, mae'r pennaeth wedi adnabod cryfderau'r ffederasiwn ac wedi gosod gweithdrefnau pwrpasol i fynd i'r afael â'r meysydd i'w gwella. Er enghraifft, drwy hyfforddi a chefnogi'r penaethiaid cynorthwyol i weithredu'n fwy strategol. Mae'r penaethiaid cynorthwyol ar draws y ffederasiwn yn cydweithio'n dda ac yn hybu diwylliant o rannu ac efelychu arferion addysgu a dysgu effeithiol ymhlith staff er mwyn gwella profiadau a medrau'r disgyblion.

Mae llawer o ddisgyblion yn gwneud cynnydd cadarn o'u manau cychwyn yn yr ysgol. Maent yn datblygu eu medrau llythrennedd, rhifedd a digidol yn bwrpasol wrth aeddfedu drwy'r ysgol. Mae athrawon yn darparu gweithgareddau diddorol i ymgysylltu â diddordeb disgyblion. Er hyn, nid yw'r athrawon bob tro'n cynllunio'n ddigon systematig ar gyfer darparu cyfleoedd cyson i ddisgyblion ddatblygu a chymhwyso eu medrau hyd eithaf eu gallu.

Drwy gynllunio bwriadus y staff, mae rhan fwyaf o'r disgyblion ieuengaf yn datblygu eu medrau a'u hannibyniaeth yn llwyddiannus. Mae'r disgyblion yn cydweithio i ddatrys problemau drostynt eu hunain yn effeithiol. Mae cyfleoedd buddiol i'r disgyblion hynaf rannu syniadau ynglŷn â'r hyn yr hoffent ei ddysgu am eu themâu. Er hynny, nid yw athrawon yn darparu cyfleoedd cyson i ddisgyblion wneud dewisiadau annibynnol am sut i gyflawni tasgau a chyflwyno eu gwaith.

Mae gan aelodau'r corff llywodraethol ddealltwriaeth briodol o gryfderau'r ffederasiwn a'i feysydd i'w gwella. Maent yn gefnogol i'r disgyblion, y staff, a'r gymuned leol, ac yn weithredol wrth ymdrechu i leihau effaith tlodi ar y profiadau dysgu. Fodd bynnag, nid yw aelodau'r corff yn cymryd rhan lawn yn y broses hunanwerthuso er mwyn monitro effaith y ddarpariaeth ar gyflawniad y disgyblion yn ddigon trylwyr.

Argymhellion

Rydym wedi gwneud 3 argymhelliad i helpu'r ysgol i barhau i wella

- A1 Datblygu arweinyddiaeth ar bob lefel
- A2 Darparu cyfleoedd pwrpasol i ddisgyblion ddatblygu a chymhwyso eu medrau hyd eithaf eu gallu
- A3 Sicrhau cyfleoedd cyson i ddisgyblion ddatblygu eu medrau dysgu annibynnol

Beth sy'n digwydd nesaf

Bydd yr ysgol yn llunio cynllun gweithredu i fynd i'r afael â'r argymhellion o'r arolygiad.

Prif ganfyddiadau

Mae gan arweinwyr y ffederasiwn weledigaeth glir sy'n seiliedig ar greu amgylchedd dysgu hapus a gofalgar er mwyn cynnig sylfaen gadarn i ddisgyblion ddatblygu eu medrau sylfaenol ac i fod yn 'ffrindiau ffederasiwn yn tyfu'r dyfodol'.

Mewn cyfnod byr, mae gan y pennaeth ddealltwriaeth gadarn o gryfderau'r ffederasiwn ac mae wedi dechrau gosod gweithdrefnau pwrpasol i fynd i'r afael â'r meysydd i'w gwella. Er enghraifft, drwy sicrhau datblygiad proffesiynol bwriadus i'r penaethiaid cynorthwyol i'w harfogi i weithredu'n fwy strategol ac i gymryd rhan flaenllaw yn y prosesau hunanwella. Mae gan y pennaeth ddisgwyliadau uchel ar gyfer ei hun, y disgyblion a'r staff.

Ar draws y ffederasiwn, mae'r penaethiaid cynorthwyol yn cydweithio'n bwrpasol ac yn ymroi'n llwyr i'r gwerthoedd cytûn. Dros gyfnod o ansefydlogrwydd diweddar, maent wedi hybu diwylliant o gydweithio effeithiol rhwng holl aelodau'r staff. O ganlyniad, mae staff yn awyddus i ddatblygu'r ddarpariaeth i wella profiadau, medrau a chynnydd disgyblion, er enghraifft wrth ddatblygu ardaloedd dysgu buddiol ar gyfer y disgyblion ieuengaf.

Dros amser, mae llawer o ddisgyblion, gan gynnwys y rhai ag anghenion dysgu ychwanegol (ADY), yn gwneud cynnydd priodol yn eu medrau. Mae llawer yn dwyn eu dysgu blaenorol i gof yn effeithiol yn ystod gweithgareddau. Mae staff yn darparu amrediad buddiol o brofiadau dysgu ac yn holi'r disgyblion yn dreiddgar ac yn eu hannog i ddatblygu eu syniadau. Mae'r ddarpariaeth yn yr ardaloedd allanol yn cefnogi profiadau dysgu'r disgyblion ieuengaf yn llwyddiannus.

Mae rhan fwyaf o'r disgyblion ieuengaf yn datblygu elfen gref o annibyniaeth wrth i staff ganiatáu iddynt ddatrys problemau drostynt eu hunain trwy drafod ac ystyried safbwyntiau eu cyfoedion. O ganlyniad, maent yn adeiladu dygnwch yn llwyddiannus ac yn cydweithio yn y gwahanol ardaloedd wrth ymateb i weithgareddau sy'n eu hannog i feddwl drostynt eu hunain. Er enghraifft, mae llawer o ddisgyblion yn cydweithio er mwyn creu cawl tywod gan ychwanegu gwahanol gynhwysion yn y gegin fwd.

Mae staff yn darparu cyfleoedd buddiol i ddisgyblion rannu syniadau ynglŷn â'r hyn yr hoffent ei ddysgu am eu themâu. Mae athrawon yn cynnig adborth buddiol i ddisgyblion wrth iddynt ddysgu. O ganlyniad, mae gan lawer o ddisgyblion ddealltwriaeth gynyddol o'r hyn sydd angen iddynt ei wneud i ddatblygu eu syniadau ymhellach. At ei gilydd, nid yw athrawon yn darparu cyfleoedd cyson i ddisgyblion wneud dewisiadau annibynnol am sut i gyflawni a chyflwyno eu gwaith.

Mae arweinwyr yn cynnig ystod addas o gyfleoedd i staff gymryd rhan mewn gweithgareddau dysgu proffesiynol ac ymweld ag ysgolion cyfagos sy'n cysylltu â

rhai o flaenoriaethau strategol yr ysgol. Er enghraifft, mae staff wedi mynychu hyfforddiant ynglŷn â sut i wella safonau llafaredd disgyblion. O ganlyniad, mae medrau llafar llawer o ddisgyblion yn datblygu'n briodol.

Ar draws yr ysgol, mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn siarad Cymraeg gyda gafael briodol o gywirdeb. Maent yn datblygu eu medrau digidol yn addas wrth ymchwilio i wahanol agweddau ar gyfer creu cyflwyniadau diddorol sy'n canolbwyntio ar eu diddordebau personol. Mae hyn yn adeiladu ar eu hyder i ddysgu yn effeithiol. Maent yn defnyddio rhaglenni priodol er mwyn cynllunio clawr i'w llyfrau ac yn dylunio logo newydd ar gyfer camp y decathlon. Mae medrau darllen llawer o ddisgyblion yn datblygu'n briodol. Mae'r disgyblion ieuengaf yn adnabod nifer gynyddol o lythrennau a'r seiniau cysylltiedig ac yn creu'r siapiau gyda'u bysedd yn dda. Erbyn Blwyddyn 2, mae disgyblion yn talu sylw addas i atalnodi gan addasu eu lleisiau pan fydd cymeriad yn siarad yn y stori. Mae'r rhan fwyaf o'r disgyblion hynaf yn darllen yn hyderus mewn gwahanol gyd-destunau yn y ddwy iaith. Maent yn cywain gwybodaeth o destun yn effeithiol, er enghraifft wrth ystyried nodweddion erthygl papur newydd. Mae medrau ysgrifennu llawer o ddisgyblion yn datblygu'n dda, sy'n cynnwys y modd maent yn cyfleu eu dychymyg wrth ddefnyddio ansoddeiriau creadigol i greu diweddglu amgen ar gyfer straeon cyfarwydd. Maent yn dangos gafael briodol ar atalnodi a sillafu yn y Gymraeg a'r Saesneg.

Mae medrau rhifedd llawer o ddisgyblion yn datblygu'n addas. At ei gilydd, maent yn cymhwyso'u medrau yn briodol mewn gwahanol gyd-destunau, er enghraifft wrth fesur perimedr gwahanol luniau artistiaid enwog, ac wrth ddod o hyd i'r newid cywir ar ôl prynu nwyddau yn y siop. Fodd bynnag, nid yw athrawon yn cynllunio'n ddigon systematig ar gyfer darparu cyfleoedd cyson i ddisgyblion ddatblygu a chymhwyso eu medrau hyd eithaf eu gallu.

Mae gan yr ysgol broses gadarn i olrhain a monitro cynnydd ac mae'r cydlynnydd anghenion dysgu ychwanegol yn caffael gwybodaeth ddefnyddiol am ddisgyblion yn effeithiol. Mae staff yn cydweithio'n effeithiol i adnabod disgyblion sydd ag anghenion dysgu ychwanegol (ADY) ac maent yn ymateb yn amserol i unrhyw bryderon.

Mae staff yn darparu rhaglenni cefnogaeth pwrpasol i ddisgyblion sydd angen cymorth ychwanegol yn effeithiol. Mae'r sesiynau yn cael eu haddasu'n gelfydd i ymateb i anghenion penodol y disgyblion. Mae'r ysgol yn cydweithio'n effeithiol ag amrywiaeth o asiantaethau eraill er mwyn cefnogi disgyblion sydd wedi eu hadnabod ag anghenion penodol. O ganlyniad, mae'r ddarpariaeth ar gyfer disgyblion sydd ag ADY yn gadarn ac maent yn gwneud cynnydd da dros amser yn erbyn eu targedau a'u cyflawniadau blaenorol.

Mae gan staff y ffederasiwn gysylltiadau buddiol â'r cymunedau lleol i gynnig profiadau gwerthfawr i'r disgyblion. Mae arweinwyr wedi sefydlu perthynas gynhyrchiol â rhieni. Er enghraifft, maent wedi dechrau caffael barn rhieni am agweddau pwysig o brofiadau dysgu eu plant. Yn ddiweddar, mae arweinwyr wedi datblygu systemau er mwyn hybu cyfathrebu rhwng yr ysgol a'r cartref.

Mae arweinwyr yn ymwybodol o bwysigrwydd ceisio lleihau effaith tlodi ar gyflawniad disgyblion. Maent yn cynnal digwyddiadau lleol ar gyfer y ffederasiwn i godi arian tuag at y costau, er enghraifft wrth ddarparu gwersi nofio i ddisgyblion. Mae gan aelodau'r corff llywodraethol ddealltwriaeth addas o brif gryfderau'r ysgol a rhai o'r

meysydd i'w gwella, yn unol â blaenoriaethau'r cynllun gwella. Fodd bynnag, nid yw aelodau'r corff yn cymryd rhan lawn yn y broses hunanwerthuso er mwyn monitro effaith y ddarpariaeth ar gyflawniad y disgyblion yn ddigon trylwyr.

Mae cyfleoedd pwrpasol i ddisgyblion gyfrannu at weithgareddau ysgol gyfan, er enghraifft wrth gasglu nwyddau ar gyfer y banc bwyd lleol. Yn ogystal, mae aelodau'r cyngor ysgol yn cyflwyno a thrafod eu gwaith gyda'r llywodraethwyr yn dda fel rhan o'u cyfarfodydd tymhorol. Er hyn, prin yw'r cyfleoedd rheolaidd i ddisgyblion leisio eu barn am ddarpariaeth ehangach yr ysgol. O ganlyniad, nid yw'r disgyblion yn cael cyfleoedd digon pwrpasol i ddatblygu eu rolau arwain.

Mae bron bob disgybl yn ofalgar o'i gilydd ac yn rhoi ystyriaeth ofalus i anghenion eu cyfoedion. Darperir cyfleoedd buddiol i'r disgyblion hynaf arwain gweithgareddau pwrpasol i'w cyfoedion, gan gynnwys sesiynau corfforol dyddiol. Mae bron bob un yn ymddwyn yn dda ac yn cyd-chwarae'n llwyddiannus. Gwnânt ddefnydd llawn o'r ardaloedd allanol a thiroedd yr ysgol, sy'n cyfrannu'n effeithiol at eu medrau lles a chymdeithasol.

Drwy amryw ddulliau gwella lles effeithiol, mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn teimlo bod staff yn cymryd eu pryderon o ddifri a'u bod yn barod i wrando ar yr hyn sy'n bwysig iddynt. Maent yn gwybod at bwy i droi petai rhywbeth yn eu poeni. Maent yn cael eu parchu a'u trin yn deg. Mae'r ymdeimlad o barch a chwarteisi sydd gan y rhan fwyaf o ddisgyblion at staff ac ymwelwyr yn nodwedd gref o'r ysgol.

Gwybodaeth ychwanegol

Nid yw trefniadau'r ysgol ar gyfer diogelu disgyblion yn peri pryder.

Mae gan yr ysgol drefniadau priodol ar gyfer hyrwyddo bwyta ac yfed yn iach.

Mae arweinwyr a llywodraethwyr yn rheoli cyllid yr ysgol yn briodol, gan gynnwys defnyddio'r grant datblygu disgyblion.

Nid yw trefniadau'r ysgol ar gyfer diogelwch y safle yn peri unrhyw bryder.

Sail dystiolaeth yr adroddiad

Cyn yr arolygiad, bu arolygwyr:

- yn dadansoddi deilliannau o'r holiadur i rhieni/gofalwyr a'r holiadur i ddisgyblion, ac yn ystyried barn athrawon, staff a'r corff llywodraethol / aelodau'r pwyllgor rheoli trwy eu hymatebion i'w holiadur

Yn ystod yr arolygiad, bu arolygwyr:

- yn cynnal cyfarfod â rhieni/gofalwyr i glywed eu barn am yr ysgol a'i heffeithiolrwydd
- yn cyfarfod â'r pennaeth, y llywodraethwyr, uwch arweinwyr ac arweinwyr canol ac athrawon unigol i werthuso effaith gwaith yr ysgol
- yn cyfarfod â disgyblion i drafod eu gwaith, gwranddo arnynt yn darllen a chael eu barn am agweddau amrywiol ar eu hysgol
- yn cyfarfod â grwpiau o ddisgyblion mewn rolau arwain, fel cynrychiolwyr y cyngor ysgol a'r pwyllgor eco
- yn ymweld â sampl eang o ddogfenniadau, gan gynnwys grwpiau cymorth dysgu a'r ganolfan adnoddau arbenigol (lle y bo'n briodol), ac yn ymgymryd ag amrywiaeth o deithiau dysgu i arsylwi disgyblion yn dysgu ac i weld staff yn addysgu mewn amrywiaeth o leoliadau, gan gynnwys ystafelloedd dosbarth, grwpiau cymorth (lle y bo'n briodol), ac mewn ardaloedd awyr agored
- yn ymweld â'r ganolfan adnoddau arbenigol yn yr ysgol i weld dysgu'r disgyblion (lle y bo'n briodol)
- yn arsylwi ac yn siarad â disgyblion amser cinio ac amser egwyl, ac mewn sampl o glybiau ar ôl ysgol
- yn mynychu gwasanaethau ac addoli dyddiol ar y cyd
- yn edrych yn fanwl ar brosesau hunanwerthuso'r ysgol
- yn ystyried cynllun gwella'r ysgol ac yn edrych ar dystiolaeth i ddangos pa mor dda roedd yr ysgol wedi bwrw ymlaen â gwelliannau a gynlluniwyd
- yn craffu ar amrywiaeth o ddogfennau'r ysgol, gan gynnwys gwybodaeth am asesu a chynnydd disgyblion, cofnodion cyfarfodydd staff a'r corff llywodraethol, gwybodaeth am les disgyblion, gan gynnwys diogelu disgyblion, a chofnodion hyfforddiant a datblygiad proffesiynol staff

Ar ôl yr arolygiad ar y safle a chyn cyhoeddi'r adroddiad, fe wnaeth Estyn:

- adolygu canfyddiadau'r arolygiad ochr yn ochr â'r dystiolaeth ategol gan y tîm arolygu er mwyn dilysu, safoni a sicrhau ansawdd yr arolygiad

Atodiad 1: Niferoedd – symiau a chyfrannau

Mae'r adroddiad yn cyfeirio at wahanol symiau a chyfrannau, e.e. '*y rhan fwyaf o ddisgyblion...*' neu '*y chydig iawn o ddisgyblion...*'. Rydym yn defnyddio'r termau hyn i ddisgrifio symiau a chyfrannau fel yr amlinellir yn y tabl isod:

bron pob un =	gydag ychydig iawn o eithriadau
y rhan fwyaf =	90% neu fwy
llawer =	70% neu fwy
mwyafrif =	dros 60%
hanner =	50%
tua hanner =	yn agos at 50%
lleiafrif =	islaw 40%
ychydig =	islaw 20%
ychydig iawn =	llai na 10%

Copïau o'r adroddiad

Mae copïau o'r adroddiad hwn ar gael gan yr ysgol ac ar wefan Estyn (www.estyn.llyw.cymru)

Lluniwyd yr adroddiad hwn yn unol ag Adran 28 Deddf Addysg 2005.

Cymerwyd pob rhagofal posibl i sicrhau bod y wybodaeth yn y ddogfen hon yn gywir adeg ei chyhoeddi. Dylid cyfeirio unrhyw ymholiadau neu sylwadau ynglŷn â'r ddogfen hon/cyhoeddiad hwn at:

Yr Adran Gyhoeddiadau

Estyn

Llys Angor, Heol Keen

Caerdydd

CF24 5JW neu drwy anfon e-bost at cyhoeddiadau@estyn.llyw.cymru

Mae'r cyhoeddiad hwn a chyhoeddiadau eraill gan Estyn ar gael ar ein gwefan:

www.estyn.llyw.cymru

Cyfieithwyd y ddogfen hon gan Trosol (Cymraeg i Saesneg).

© Hawlfraint y Goron 2024: Gellir aildefnyddio'r adroddiad hwn yn ddi-dâl mewn unrhyw fformat neu gyfrwng ar yr amod y **caiff** ei aildefnyddio'n gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol. Rhaid cydnabod y deunydd fel hawlfraint y Goron a rhaid nodi teitl yr adroddiad penodol.

Dyddiad cyhoeddi: 05/08/2024